

Article Info	SURVEY ARTICLE ESER İNCELEMESİ	
Title of Article	Depression Of The Individual In Modern City Life In The Works Named “The Southern Highway” And “Narla İncire Gazel”	
Corresponding Author	Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü abdkoller@gmail.com	
Submission Date Admission Date	12/05/2019 / 27/05/2019	
How to Cite	KOLCU, A., (2019). Güney Otoyolu İle Narla İncire Gazel Adlı Eserlerde Bireyin Modern Kent Hayatındaki Bunalımı, Kent Akademisi, Volume, 12 (38), Issue 2, Pages, 410-416	

ORCID NO:
0000-0002-1201-4317

“Güney Otoyolu” İle “Narla İncire Gazel” Adlı Eserlerde Bireyin Modern Kent Hayatındaki Bunalımı

Abdurrahman KOLCU¹

ABSTRACT:

Depression Of The Individual In Modern City Life In The Works Named “The Southern Highway” And “Narla İncire Gazel”

Bilge Karasu is one of the most important writers of Turkish literature in the Republican period. In his novel *Narla İncire Gazel*, a wish to get rid of the way of living that limits one’s personality was handled in detail. This work has autobiographical features regarding the traces of the author’s holidays in Side in various times. In this work, it is told how an individual feels free and happy in a different place and ambience in which various paradigms rule the way of living, and then how he feels obliged to get back to his ordinary life. A similar approach is seen in well-known Argentinian author Julio Cortazar’s story *The Southern Highway*. This work takes place around *The Southern Highway* that leads to Paris. In this story, it is told how people get used to a new situation caused by a traffic jam that lasts for weeks until when they finally get back to their daily life with the traffic flow. In this study, both works were primarily analysed separately, then they were compared in a thematic way regarding their similar features.

KEYWORDS: Bilge Karasu, Julio Cortazar, The Southern Highway, Narla İncire Gazel, Comparative Literature

ÖZ:

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Bilge Karasu’nun *Narla İncire Gazel* adlı romanında, bireyin kendisini kuşatan ve sınırlayan yaşama düzeninden kurtulma isteği ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Yazarın değişik zamanlarda Side’de yaptığı tatillerin izlerini taşıyan ve bu yönüyle otobiyografik bir niteliğe sahip olan bu eserde, başka bir mekân ve çevre içinde, farklı paradigmaların hâkim olduğu bir yaşama düzeninde bireyin özgürlük ve mutluluk duygularını tatması, akabinde de tekrar eski yaşam düzenine dönmek zorunda kalması anlatılmaktadır. Benzer bir yaklaşım Arjantinli dünyaca ünlü yazar Julio Cortazar’ın *Güney Otoyolu* adlı uzun öyküsünde de sergilenmektedir. Bu eserde varış yeri Paris olan Güney Otoyolu’ndaki trafiğin aniden tıkanması, haftalar, hatta aylar boyunca açılmaması karşısında insanların yeni duruma uyum sağlayarak yeni bir yaşama düzeni içerisinde yer alması, nihayetinde trafiğin akmaya başlamasıyla eski yaşama düzenlerine dönüşü konu edilmektedir. Bu çalışmada bu iki eser, öncelikli olarak ayrı ayrı incelenmekte, akabinde tematik açıdan karşılaştırmalı bir inceleme tabii tutulmaktadır.

¹ Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, abdkoller@gmail.com

ANAHTAR KELİMELER: Bilge Karasu, Julio Cortazar, Güney Otoyolu, Narla İncire Gazel, Karşılaştırmalı Edebiyat

“Güney Otoyolu” İle “Narla İncire Gazel” Adlı Eserlerde Bireyin Modern Kent Hayatındaki Bunalımı

GİRİŞ:

Çağdaş Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biri olan Bilge Karasu'nun metinleri, özellikle de roman ve öyküleri, nispeten zor anlaşılır ve karmaşık örgüye sahip olmaları açısından dikkat çekicidir. Bu yönüyle bu eserlerin edebiyat alanında geniş birikimi olan okurlara daha çok seslendiğini söylemek mümkündür. Çevirmen ve akademisyen kimliği de bulunan ve bu sayede kendi çağının edebiyat, kültür ve düşün alanındaki çalışmalarını daha yakından takip eden Karasu'nun eserlerini anlama ve çözümleme, başka yazarların eserleriyle yapılacak karşılaştırmalı incelemelerin de bu açıdan faydası yadsınmaz. Bu çalışmada da ünü kendi ülkesinin sınırlarını aşan Arjantinli yazar Julio Cortazar'ın *Güney Otoyolu* adlı öyküsü Karasu'nun *Narla İncire Gazel* adlı romanıyla benzer yönler ve yaklaşımlar bağlamında karşılaştırmalı bir şekilde incelenmektedir.

1. Güney Otoyolu

Julio Cortazar'ın 1966 yılında Arjantin'de yayınlanan *Todos Los Fuegos el Fuego* adlı öykü kitabının içinde yer alan *La Autopista Del Sur* adlı uzun öyküsü dilimize *Güney Otoyolu* adıyla çevrilmiştir. Cortazar bu eserinde modern bir kentin günlük yaşamında genelde daha düşük ölçeklerde gözlemlenen trafik sıkışıklığı hadisesini günlere, hatta aylara yayarak bu koşullar altında arabalarıyla özdeşleşen insanların ilişkilerini değişik yönleriyle gözler önüne serer. Bu uzun öyküde insanların kullandıkları otomobiller onların kimliği haline gelmiş, öykü boyunca otomobil modelleri kişilerin üzerine bir etiket gibi yapışmıştır. Örneğin, Peugeot 404'teki Mühendis, Dauphine'deki Genç Kız, 2 CV'deki Rahibeler, DS'deki Yaşlı Bayan, Taunus'taki İki Adam ve Çocuk, Caravelle'deki Soluk Benizli Mutsuz Adam, Peugeot 203'teki Mutlu Aile vb. Ancak bu geniş kadronun içinde yazarın Peugeot 404'teki Mühendis'e daha fazla odaklandığını da belirtmek gerekir.

Değişik modellerdeki bu arabaların içinde de gerek yaş, gerek toplumsal statü ve gerekse cinsiyet açısından farklı niteliklere sahip insanlar yer alır. Trafik sıkışıklığının yaşandığı bu süre zarfında karşılıklı ilişkiler insanların kişiliklerini sergilemesine de bir fırsat oluşturur. Bu trafik tıkanıklığında güneşten yakınacak kadar sıcak geçen ilk iki gündün sonra hava giderek soğur. Soğuk artık kendini gündüz de hissettirir ve akabinde karın aralıksız yağdığı günler gelir. Bu soğuk günleri serin ama güneşli günler takip eder. Otoyoldaki grup da sıkışık trafiğin açılmasıyla böyle bir günün akşamında dağılır. Buna göre bu trafik sıkışıklığının sonbaharın son sıcak günlerinde başlayıp, kış boyunca sürüp, ilkbaharın ilk günlerinde dağıldığı noktasındaki bir yorum yanlış olmaz kanaatindeyiz.

Ayrıntıları söylentilerle giderek farklılaşan bir veya birkaç kazanın sebep olduğu ileri sürülen bir tıkanıklığın aylar ve mevsimler boyunca sürmesi, günlük hayatın akışına ve aynı şekilde Paris'e hiç de uygun değildir. Bir olağandışılık bu bakımdan ortadadır. Ancak yazarın yapmak istediği de işte bu olağandışılıktaki insanların nasıl bir iletişim, dayanışma veya ayrışma içine girdikleri ve bu koşullarda nasıl bir gündelik yaşamın ortaya çıktığıdır. Öncesinde birbirini tanımayan insanların birtakım gruplar oluşturmaları ve gruplar halinde kararlar almalarının yanı sıra ölüm, intihar, kaçış gibi hadiseler de bu süreçte vuku bulur. Sonunda, trafiğin ilerlemeğe başlamasıyla durgun trafik içinde bir arada bulunan ve ekip ruhunu kazanan insanlar akan yolda birbirlerini giderek yitirirler, aralarına başka araçlar ve mesafeler girer. İşte bu akıcı trafikte, durgun trafikte buldukları dönemdeki ilişkilerden hiçbir iz kalmadan hayat kaldığı yerden devam eder. Böylelikle sıra dışı bir yaşam düzeni geride kalır ve araçlar sadece Paris'e değil aynı zamanda uzun sayılabilecek bir süre ara verilen eski yaşam düzenine doğru yola koyulurlar.

2. Narla İncire Gazel

Bilge Karasu'nun ilk basımı 1995 yılında yapılan *Narla İncire Gazel* adlı eserinin olay örgüsü, ilerleyen sayfalarda Kerim adıyla anılacak olan ve yazar kişiliği de bulunan başkahramanın değişik zamanlarda Narlar Kenti diye adlandırdığı beldede yaptığı tatillerine dayanır. Bu tatillerdeki gezintileri, gözlemleri, tanıdığı ve kendisine eşlik eden kişiler, birtakım olaylar eserin ana konusunu oluşturur.

Eserin *Hayvanlar Kitapçığı* başlığını taşıyan ilk kısmında anlatıcı Kerim'in daha çok Refik adlı arkadaşıyla olan gezintileri ve birlikte geçirilen zamanlara ait izlenimleri yer almaktadır. Aynı odayı paylaşan Kerim ile Refik birlikte ağırlıklı olarak tarihî kentin kalıntılarında ve çevresinde gezintiler yapmışlar, denize girmişler, lokanta ve kahve gibi yerlerde zaman geçirmişlerdir. Bu kısımda adından da anlaşılacağı üzere hayvanlar ön plandadır. Kerim'in Refik'le

beraber geçirdiği günlerinde tarihî kalıntılarda, karşlarına ölmüş bir kaplumbağanın kalıntıları çıkar. Aynı şekilde köpek, kedi, sakangur, kertenkele ve keçi gibi hayvanlar tatilin sıradanlığa bürünmesine engel olur ve onların hayatına bu açıdan renk katar. Bu bölümün dördüncü alt başlığında Kerim'in 46 yaşında olduğuna ilişkin bir bilgiye varmak mümkündür. Buna göre bu bölümde anlatılan tatil izlenimleri Kerim'in 46 yaşından hemen önceki ve hemen sonraki yaşlarına denk gelmiş olması gerekir. Kısaca 40'lı yaşların ortaları diye de belirtilebilir.

Bu bölümün akabinde *Üç Tanımlık Ara Söz* adlı bölümde dört yazı yer alır. *I. Tanım*, kareograf Duygu Aykal'ın sahnelediği bir izlenmeye ilişkindir. Anlatıcı, bu gösteriden hareketle, çalışma hayatının monotonluğu ve bundan kurtulmaya ilişkin yorumlarını sıralar. Benzer veya yakın düşüncelerin *II. Tanım* ve *II. Tanım'a Ek* adlı yazılarda Erol Akyavaş'ın resimleri için kaleme alınan yorum ve değerlendirme yazılarında da dile getirildiğini söylemek mümkündür. Tek sayfalık kısa bir yazı olan *III. Tanım*'da ise merkezde bir sanatçı yer almaz, aşk konusuna değinilir.

Eserin sonraki bölümü *İnsanlar Kitabı* başlığını taşır. Eserin ilk bölümünün nispeten kısa olan *Hayvanlar Kitabı* olması ve kısalığından dolayı "kitapçık" olarak adlandırılmasına mukabil, daha geniş bir sayfa sayısına sahip olan bu bölüme *İnsanlar Kitabı* adı verilmiştir. Bu bölüm adı üzerinde, insanlara ilişkin gözlemlere dayanır. İlk bölümdeki hayvanların yerini burada insanlar almıştır. Kerim artık 40'lı yaşlarının ortasında değildir, daha da yaşlanmıştır ve ona Eren adlı ve yaş itibarıyla kendisinden oldukça küçük bir kadın eşlik etmektedir. Bu bölümde de olaylar ilk bölümde Refik ile birlikte kaldıkları ve Narlar Kenti olarak adlandırılan aynı beldede geçer. Ancak aradan zaman geçmiş, orası gelişmiş bir turizm beldesi olmuş, insanlar ve çevre ona göre biçimlenmiştir. Öyle ki artık yerel televizyon bile bulunmaktadır ki bu açıdan 90'ların ilk yıllarını aklı getirir.

İlk bölümdeki Refik'in yerini burada Eren almıştır. Birlikte başkent Ankara'dan Narlar Kenti'ne giderler. Devamında bu ziyaretin onların Narlar Kenti'ne birlikte yaptıkları ilk ziyaretleri olduğunu anlarız. Bu bağlamda *Üç Tanımlık Ara Söz* adlı bir önceki bölümün aşkla ilgili bir yazıyla bitmesini, *İnsanlar Kitabı* adlı bölümün içinde gelişen hadiseler ve bu iki kişinin ilişkisi açısından bir ön hazırlık olarak da değerlendirmek mümkündür.

Bu bölümde Kerim, günlerini daha çok Eren ile birlikte incirin altında, deniz kıyısında ve kahvenin önünde geçirir. Bu esnada çevrelerinde yer alan ve sohbetlerine kulak misafiri olunan insanlardan özellikle yaşı ilerlemiş ve orada tatil için bulunan üç kadından hareketle Kerim, yazar kişiliğinin de etkisiyle bir kurgulama tavrı içine girer. Örneğin çevrelerindeki bir turistik halı satıcısından hareketle binlerce yıl önceki bir çömlek satıcısını tahayyül eder. Etrafındaki kişilerden yalnızca birinin adını duymuştur ve yalnızca tesadüfen duyduğu onun adını bilmektedir. Öğretim üyesi olan Nevres adlı bu kadının yanı sıra, yaşlı bir Alman kadın ve bir büyükelçinin karısı da söz konusudur. Kerim, yaşlı Alman kadına Frau von Schimhoff, büyükelçinin karısına ise Ulla Mcleod adını layık görür. Bir de orada bulunmayan ama üçünün de tanıdıkları ve güya bahsettikleri kurgusal bir Süheyla Hanım adlı kadın da söz konusudur. Kerim bu üç kişi hakkında a priori bilgilerinden, gözlemlerinden hareketle bir geçmiş uydurmaya yönelir, bir taraftan yazarken bir taraftan da yazdıklarının dayandığı insanların arasında iki haftalık tatilini geçirir. Bu yazdıklarını Eren'le de paylaşan Kerim, günlük hayatı bir yazar muhayyilesinin getirdiği zengin anlamlar ve çağrışımlar eşliğinde yaşar. Öyle ki anlatıcı Kerim'in yazar kişiliği, okuyucunun onun günlük yaşamını sağlıklı bir şekilde takip etmesini biraz zorlaştırır. Oradan ayrılırken de bu kurgulama yaklaşımı kişileri aşarak bir kenti ve onun çevresini kuşatır. Dönüş otobüsünde ayrıldığında rüyada Narlar Kenti'nin bir yangınla yok olduğunu görür. Eserin sonunda yer alan "Ön-Rapor İçin Birkaç Not", tıpkı orada kalıntıları bulunan eski uygarlık gibi, Kerim'in değişik zamanlarda tatil yaptığı Narlar Kenti'nin de şu haliyle bir gün bir kalıntı haline geleceğini, bu sözde ilerleyen zamanlarda sönecek medeniyetin arkeolojik incelemelere ve raporlara konu olacağını belirten bir yaklaşımı sergileyen bir metin niteliği arz etmektedir. Dolayısıyla eserin özellikle ilk kısmında ön plana çıkan geçmişe ait kalıntıların yanı sıra, son kısmında şimdiden geleceğe kalacak kalıntılar da, gelecekte geçmişe daha doğrusu şimdiki zamana yönelik bir bakış açısını da dikkatlere sunmuş olur.

Narla İncire Gazel adlı roman hakkında değinilmesi gereken bir başka husus ise, bu eserin merkezinde yer alan gezintilerin yazarın gerçek hayatıyla olan ilişkisidir. Narlar Kenti olarak eserde adlandırılan bu yer Karasu'nun daha önce birçok kez ziyaret ettiği (Karasu, 2002: 137) Side'ye karşılık gelir. Side de zaten narlar kenti anlamına gelir. Yine ilk bölümde Refik isminin kullanılması da bu ismin kelime anlamının dikkate alınması gerektiğini bize hatırlatır. Zira Refik kelimesinin anlamı 'arkadaş'tır. Dolayısıyla yazarın, *Hayvanlar Kitabı* adlı bölümün başında yer alan "Asıl "refik" için" (Karasu, 2016: 13) şeklindeki ithafı yaparken Refik kelimesini küçük harfle yazmakla aslında gerçek hayatta Refik adını taşıyan birini değil fakat bir arkadaşını kastettiğini düşündürmek gerekir. Bu bağlamda tobiyografisiyle örtüşen bir anlatı kaleme alan yazarın metindeki izdüşümünün, kendisi gibi tatil zamanlarının dışında başkent Ankara'da yaşayan bir yazar olan Kerim olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Bunun yanı sıra *Giriş* ve *Üç Tanımlık Ara Söz* adlı bölümlerde Bilge Karasu ile Kerim arasındaki sınırların kalktığını, hem Bilge Karasu hem de Kerim ile örtüşen bir anlatıcının söz konusu olduğunu söylemek gerekir. Aynı şekilde eserin 81-86. sayfaları arasında italik yazı karakteriyle dar bir sütun halinde yer alan paragraflarda bizzat Karasu'nun esere kaynaklık eden

kendi tatil izlenimlerine ve anekdotlara yer verdiğini söylemek mümkündür. Böylelikle eserdeki anlatıcı-yazar Kerim'in üstünde de, onu kendi izdüşümü olarak kurgulayan bir yazarın varlığı dile getirilmiş olmaktadır.

3. Güney Otoyolu ile Narla İncire Gazel Arasındaki Benzer Yönler

Julio Cortazar, Bilge Karasu'ya yabancı bir yazar değildir. Cem İleri, Bilge Karasu'nun 1985 yılında yayımlanan *Gece* adlı romanını kaleme alırken benzer bir yöntemin yıllar önce Julio Cortazar'ın 1963 yılında yayımlanan *Seksek* adlı romanında uyguladığını öğrendikten sonra romanı yeniden ele alıp yazdığını belirtir. (İleri, 2007: 76) Bu bilgi, Karasu'nun Cortazar'a ve eserlerine yönelik bir ilgisinin ve dikkatinin varlığını açıkça gösterir. Bu makalede incelediğimiz *Güney Otoyolu* ile *Narla İncire Gazel* adlı eserler ise, *Seksek* ile *Gece* romanları arasında olduğunun aksine anlatım yöntemi açısından değil, tematik açıdan benzer unsurlar ve yaklaşımlar içermektedir.

3.1. Alışılmış Yaşam Düzeninin Dışına Çıkma

Güney Otoyolu ile *Narla İncire Gazel* adlı eserlerin kişiler kadrosunu oluşturan başlıca kahramanlar kendilerini alışageldikleri yaşama düzeninin dışında bulurlar. Bu yeni düzen; kahramanların kendilerini, günlük yaşamlarını ve eylemlerini belirleyen, biçimlendiren ve sınırlayan önceki yaşam düzeninin dışında, gerek mekân ve gerekse insan unsuru açısından yeni bir çevre ile birlikte belirir. *Güney Otoyolu*'nda, varış yeri Paris olan ve tıkanan Güney Otoyolu bu yeni yaşam düzeninin mekânını teşkil eder. Otomobiller bir veya birkaç kazanın yol açtığı sanılan tıkanıklık içinde günler hatta aylar boyunca, bazen durarak, bazen yavaş yavaş ve buna bağlı olarak da belli bir düzeni takip ederek ilerler. 20. yüzyılın ikinci yarısının Avrupa'sını, Paris'ini göz önüne alarak trafikte saatlerle ifade edilebilecek tıkanıklıklar nispeten makul karşılanabilir. Ancak yine de insanlar beklenilmeyen ve hazırlıksız yakalanan bir durumun içindedirler. Yola çıkan hiç kimse böyle bir tıkanıklığı öngörmemiş, buna göre bir önlem almamıştır. Üstelik insanların gidecekleri yerlere ilişkin planları vardır:

“2CV'nin rahibeleri, sekizden önce Milly-La-Foret'ye varsalar iyi olacaktı. Çünkü aşçı kadına götürmek üzere bir sepet dolusu sebze vardı yanlarında. Peugeot 203'teki çift ise kaçırma tehlikesiyle karşı karşıya oldukları dokuz buçuktaki televizyon oyunlarından başka bir şey düşünmüyorlardı; Dauphine'deki genç kız, mühendise Paris'e geç varsa da önemi olmadığını söylemişti, ama genellikle yakınıyordu. Çünkü, binlerce insanın bir deve kervanı hükmüne mağdur kalmasını kepezelik olarak nitelendiriyordu.” (Cortazar, 1998: 11-12)

Tıkanıklığın süresi uzadıkça erzak ve su gibi temel ihtiyaçları temin etme konusu önemli bir mesele olarak belirir. İki adam ve bir çocuktan müteşekkil Taunus'taki kişilerden biri gruba liderlik eder ve bu sorunlarla uğraşır. Bu yaşam koşulları gerek psikolojik, gerekse fizyolojik olarak herkesin uyum sağlayabileceği nitelikte değildir. Bu açıdan üçüncü günde Caravelle'in sürücüsünün zehir içerek intihar ettiği ve kendisini terk etmiş olan karısına bir mektup bıraktığı görülür. Bu ortamda onun cesedi bagaja konur, karısı araba kullanmasını bildiğinden 203'teki adam Caravelle'den sorumlu tutulur. Aynı şekilde Floride'deki adam ise arabasını terk ederek oradan yaya olarak kaçar. İlerleyen günlerde DS'deki yaşlı bir kadın bu tıkanmış trafikte hayatını kaybeder.

Trafik tıkanıklığı içinde tek bir grup yoktur, Taunus'un başını çektiği ve metnin şahıs kadrosunda yer alanların dâhil olduğu veya çevresinde bulunduğu grubun yanı sıra başka gruplar da söz konusudur. Bunların arasında da tartışmalar vuku bulur ve Taunus'a hakemlik görevi düşer. Ford Mercury ve Porche ise karaborsayı temsil eder. Günlük yaşam yeni koşullarda devam eder. Geceleri de özel hayatın arabaların içinde sürdüğünü söylemek gerekir. Kısacası bu yolculukta araba modelleri insanların gelir durumları, sosyal statüleri, kişilikleri ve davranış kalıpları hakkında birer referanstır. İnsanlar, otoyolda tıkanıklığın içinde yer almadan önce sergiledikleri davranışların benzerlerini, bu yeni düzende de sergilemeye başlamıştır. İlk dört günden sonra artık gün gün değil, topluluk içinde zaman mefhumunun giderek kaybolmasını belirten bir gösterge olarak değişen hava durumu olayların zaman damgasını basar. Artık koşullara alışmış ve oturmuş bir sıra dışı toplum söz konusudur. Bu sıra dışı toplumsal yapı yolun açılması ve otomobillerin hareket edip gruptan kopmasıyla sanki hiç var olmamış gibi ortadan kalkar.

Narla İncire Gazel'de de alışılmışın dışındaki bir düzende yaşama olgusu ayrıntılı bir şekilde ele alınır. Eserin başında yer alan *Giriş*'te hem Karasu, hem de Kerim ile örtüşen anlatıcı, yaşam içinde farklı düzenler içinde yer alma hususuna değinir ve bu durumu sorgular:

“Yıllardır, yaz gelince bir denize, belli bir denizin belli bir noktacığın gitmekten, orada birkaç gün geçirmekten umduğumuz, bu birkaç günde bulduğumuz nedir? Ödünç bir genlik mi? Bir bolartı tansığı mı? Bir çocukluk uçmağına uğramanın vazgeçilemez olmazlığı mı? Yoksa, bir özgürlük düşü arında gizlenmiş mutluluk, sürünün içinde kalıp kurda nanik demenin çocuksu böbürtüsü mü?” (Karasu, 2016: 10-11)

Narla İncire Gazel'in temelinde yatan ve olay örgüsünün arkasında yer alan temel düşünce olarak bu alıntıyı görmek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında *Güney Otoyolu*'nda günlük hayatın dışına çıkma olgusu istemsiz ve hazırlıksız

iken, *Narla İncire Gazel*'de bilinçli ve önceden planlanmıştır. Denizden uzak başkent Ankara'da yaşayan yazar Kerim, kısa yaz tatillerini en azından 40'lı yaşlarından beri Narlar Kenti'nde geçirmektedir. Öykünün *Hayvanlar Kitapçığı* adlı bölümünde Refik adlı arkadaşıyla geçirdiği tatil günlerinden hatıralarını aktarır. Tarihi kalıntılar üzerinde yapılan bir gezintiyle başlayan bu bölüm geçmişteki medeniyetlerin yaşam düzenlerinin ortadan kalktığını ilk anda ortaya koyar. Narlar Kenti olarak adlandırılan bu yerde artık yeni bir yaşam vardır. Refik ile ilgili ve bir kısmı hayvanlara da odaklanan bu hatıralar şu cümlelerle biter:

“Refik'e bakıyorum. Başını kitaptan kaldırıyor. Denize gitmenin vakti geldi. Açılmanın. Yorulmanın. Belki de dönmemenin.” (Karasu, 2016: 37)

İnsanlar Kitapçığı adlı bölümde Refik'in olmamasının bir altyapısı olarak da değerlendirilebilir bu ifadeler. Ancak öncesinde yer alan *Üç Tanımlık Arasöz* adlı bölüm, eserin olay örgüsünden ve anlam dünyasından kopuk birtakım sanatsal değerlendirmeler gibi görünmesine karşın, esasında yaşamın içinde yeni yaşam olanakları arama düşüncesinin farklı sanat dallarındaki yansımalarını ve onlara ilişkin gözlemleri içermesi bakımından eserin tamamıyla uyumlu bir nitelik arz eder. Tıpkı *Giriş*'te olduğu gibi burada da yazar Karasu ile yazar Kerim tek bir kişiymiş gibi yer alır. *I. Tanım*'da hayatın tekdüzeliğine ilişkin şu tespit yapılır:

“Yaşamımıza doldurduğumuz, yaşamımızı doldurduğumuz işler üşüşüyor usuma. Vaktimiz azaldıkça ağırlığı artan, umutsuzluğu gönlümüze çöken işler. İsteğimiz azaldığı için gücümüzün de azaldığını sandığımızdan gözümüzde büyüyen “yapılacak iş” yığını... Yapsak da, bu işlerin hiçbiri bize genlik sağlamayacaktır herhalde.” (Karasu, 2016: 41-42)

Bu ifadeleri, sahnede sergilenen izlenceden hareketle değerlendirmeyi yapan anlatıcının kendi hayatının tekdüzeliğini bu vesile ile ifşa ettiğini gösteren cümleler takip eder. Bu yakınma aşağıdaki cümlelerde ileri boyutlara varır:

“Bir şeyleri kaçırdığımızı, sürekli olarak kaçırdığımızı, şimdiden artık ulaşamayacak bir gerilerde kalmış bir şeyleri, kaçırmayıydık, belki... belki şimdi kendimizi sınırlanmış duyduğumuz yerleri aşacak gücü bulabileceğimizi, ama şimdi... şimdi daraltılmış bir çerçeve içerisindeki seçeneklerle yetinerek yaşayacağımızı, yetinmek zorunda kalacağımızı anlamaktayızdır artık, bir daha.” (Karasu, 2016: 45)

II. Tanım'da ise “Akla en yakın, gönle en yakın sayısız bahane bulup sayısız açıklama yaparak kendi hücremizi, kozamızı ne de güzel öreriz!” (Karasu, 2016: 49) diyen anlatıcı surlarla ilgili bu resimdeki geçitleri tekdüze hayatın çıkış noktaları gibi yorumlar. *İnsanlar Kitabı* adlı sonraki bölümde “Hepimize bir kurtuluş, bir özgürlük, gerçekleşecek bir düş gibi görünmüş yazlıklar, yaz ayları, dinlenceler, izinler (adı üstünde!) zamanla bir törene dönüşür, önce sıkıcı, sonra yorucu, sonra...” (Karasu, 2016: 63-64) diyen anlatıcı tatil ile ilgili kendi kişisel görüşünü dile getirmiş olur.

İnsanlar Kitabı adlı bölümde Narlar Kenti'nin, ülkemizdeki birçok turistik belde gibi, doğasına zarar verilmesi ve maruz kaldığı değişimden bahsedilir. Üstelik değişen sadece mekânlar değildir. İnsanlar da değişmiştir:

“İzin dinlence, yalnız işinden, işyeri çevresinden sıyrılıp uzaklaşmak olmaktan, hanidir çıktı. Tadını hiç bilmediğin, dolayısıyla gördüğünde de tanıyamayacağın bir şeyi ağzına akmağa kalkar gibi, alışageldiğin her şeyin dışında olduğunu sandığın, umduğun bir yere gidiyorsun. Ne var ki, o yiyeceği tanımasan bile, yiyecek olduğunu biliyorsun; birileri kulağına fışlamış... Yavan, tatlı, acı, ekşi bulabiliyorsun onu. Buraya, kalıplı, alışlagelmiş, renkleri yavaş yavaş soldurmuş bir yaşamdan izin alınarak geliniyor.” (Karasu, 2016: 76)

Diyen anlatıcı, devamında şu sözleri ifade eder:

“İzin alınmıyor da belki. O yaşamı bir ara durdurabilmenin, bir süre sonra yeniden ona döneceğini bilerek durdurup, kesip, bir yana bırakabilmenin hazzı yaşamıyor her şeyden önce.” (Karasu, 2016: 76-77)

Kerim, *Hayvanlar Kitapçığı* bölümünde Refik ile birlikte yaptığı gezinti ve denize girme gibi aktiviteleri bu kez Eren ile birlikte yapar. *Güney Otoyolu*'nda herkesin birbiriyle olan yakın iletişimine karşın Kerim ile Eren çevrelerindeki insanlarla çok samimi ve gelişmiş ilişkiler kurmamışlardır. Onlar hakkında, duydukları ve gözlemlerine dayanan bir bilgi dağarcıkları söz konusudur. İşte Kerim'in yazar kişiliği burada devreye girer. Çevrelerindeki insanları gözlemleyerek onları kendi kurgu dünyasının kişileri olarak yeniden biçimlendirmeye yönelir, yazdıklarını ve yazma sürecini Eren ile paylaşır. *Güney Otoyolu*'nda kişiler, araba modelleriyle etiketlenirken, *Narla İncire Gazel*'de Kerim tarafından büyükelçinin karısı ve yaşlı Alman kadına uygun isimler yakıştırılır, aynı şekilde ortada böyle biri olmamasına karşın Süheyla adlı bir kadın da Kerim tarafından ilave edilir. *Güney Otoyolu*'nda otomobillerin markaları onları kullanan kişileri simgelerken, *Narla İncire Gazel*'de gözlem ve duyumlardan hareketle bir

adlandırma ama neticede tıpkı *Güney Otoyolu*'nda olduğu gibi yine de bir tür kodlama söz konusudur. Sonunda iki haftalık tatil bir otobüs yolculuğu ile nihayet bulur.

Böylelikle her iki eserde de önceki yaşam düzeninin dışına çıkma hususu olay örgüsünü şekillendiren başlıca unsur olarak teberrüz eder. İçine girilen yeni düzene ilişkin duygular, düşünceler ve beklentiler iki eserin de merkezinde yer alır.

3.2. Önceki Yaşam Düzenine Dönüşün Bunalımı

Gerek *Güney Otoyolu*'nda gerekse *Narla İncire Gazel*'de içine girilen, alışılan farklı yaşam düzeninden, yeni insan çevresinden ayrılma, uzaklaşma hadisesi ancak bir sarsıntıyla mümkün olur. *Güney Otoyolu*'nda Peugeot 404'teki Mühendis trafiğin yavaş yavaş akmağa başlamasıyla Dauphine'deki Genç Kız'la Paris'te birlikte geçirecekleri zamanları hayal eder. Ancak otomobillerin sıra düzeni yavaş yavaş bozulur, bununla beraber grup dağılık da olsa henüz tam olarak birbirinden kopmuş da değildir. Bu esnada Peugeot 404'teki Mühendis geride bırakılan yaşam düzeninin psikolojisinden tam olarak uzaklaşmamıştır:

“404 sıralardaki, ilerleme ve gerilemelerin onu yeniden Dauphine'e ulaştıracağını umut etmişti ama geçen her dakikayla her şeyin boşunallığını düşünüyor, grubun kesinlikle geri dönmeyeceğini kabulleniyor; her günkü olağan görüşmelerinin, en küçük ayrıntıların, Taunus'un arabasındaki savaş konseylerinin, şafağın dinginliğindeki Dauphine'in okşamalarını, arabalarıyla oynayan çocukların gülüşlerini, tespihini çeken rahibelerin görüntüsünün, bunlardan hiçbir şeyin yinelenmeyeceğine giderek inanıyordu. Simca'nın stop lambaları söndüğünde; 404 saçma bir umut duygusuyla yavaşladı, el frenini çekip arabadan atladı. Önünde, Beaulieu ve Simca dışında hiçbir arabayı tanımadı, biraz geride Caravelle olmalıydı ama onu pek ilgilendirmiyordu. Farklı camların ardında asla görmediği yüzler hayretle, belki dehşetle ona bakıyorlardı. Klaksonlar çalıyordu. 404 arabasına gitmek zorunda kaldı.” (Cortazar, 1998: 42)

Trafiğin akmasıyla birlikte Peugeot 404'teki Mühendis'in tanımadığı, aralarında hiçbir hukukun bulunmadığı kişilerin kullandığı araçlardan tepki olarak klakson sesleri gelir. Peugeot 404'teki Mühendis'in bir an için eski düzene dönülebileceğine yönelik umudunu bu klakson sesleri ortadan kaldırır. İleride Paris'in ışıkları görünmektedir. Ancak Peugeot 404'teki Mühendis bir kez daha umutlanır:

“404'ün soluna bir Taunus gelmişti, 404 bir an grubun tekrar bir araya geldiğini, her şeyin yeniden düzene girdiğini hiçbir şey yok olmadan ilerleyebileceğini sandı. Ama yeşil bir Taunustu bu, direksiyonda sabit biçimde önüne bakan kara gözlüklü bir kadın vardı. Kendini akışa bırakıp etrafını çevreleyen arabaların hızına mekanik olarak kendini uydurmayı düşünmekten başka çıkar yolu yoktu.” (Cortazar, 1998: 43)

Peugeot 404'teki Mühendis, bu ani hareket esnasında önceki yaşamın izlerini aksettiren bazı ödünç nesnelere odaklanır:

“Deri ceketi askerin arabasında olmalıydı. İlk günlerde okuduğu kitabı da Taunus'ta, lavanta şişesi rahibelerin arabasında kalmıştı. Onda da Dauphine'in armağan ettiği keçeden maskot ayıcık vardı, arada sırada sağ eliyle ona dokunuyordu. Saat dokuz buçukta yiyeceklerin dağıtılacağı, hastaların görülüp Taunus ve Ariane'deki köylü ile durumun incelenmesi gerektiği düşüncesine takıldı saçmalarcasına. Sonra gece olacak, Dauphine usulca arabanın kapısını açacaktı, yıldızlar ya da bulutlar, hayat. Evet böyle olması gerekiyordu, bu kesinlikle böyle bitemezdi. Belki asker ilave su edinmişti, son zamanlarda su oldukça azalmıştı, söylediği fiyat ne olursa olsun Porche'a güveni her zaman sonsuzdu.” (Cortazar, 1998: 43)

Ödünç verilen nesnelere hareketle içinden ayrıldığı düzeni tekrar yaşama isteği duyan Peugeot 404'teki Mühendis, diğer araçlar gibi yoluna devam eder. Öykünün son cümlelerinde ise Peugeot 404'teki Mühendis ve otoyoldaki trafik hakkında şu bilgiler yer alır:

“Radyosunun anteninde kızıl haçlı küçük bayrak deli deli dalgalanıyordu. Gecenin karanlığında, hiç kimse öbürü hakkında bir şey bilmeden, birbirine tanımayan arabalar arasındaki yarış ve böylesi acelenin nedenini bilmeden, yavaş yavaş büyüyen ışıklara doğru saatte elli kilometre hızla ilerliyordu, sabit biçimde ileriye bakarak, yalnızca ileriye bakarak.” (Cortazar, 1998: 43-44)

Bu alıntıda trafiğin yalnızca ileriye bakılarak aktığı belirtilir. İnsanlar yan taraflarına, arkalarına bakmamaktadır. Odaklandıkları şey yalnızca gidecekleri, varacakları yerdir, diğer insanlar onları ilgilendirmemektedir. Uzunca bir süreliğine kader birliği yapan insanların yolları ayrılmıştır ve her şey kaldığı yerden devam edecektir. Belli bir süre devam eden bu ortak yaşamdan geriye bir şey kalmamıştır. İşte Peugeot 404'teki Mühendis'in geriye dönük umutları ve bu yaşam biçiminin devamına ilişkin beklentileri, esasında o yaşam düzenini kaybediyor ve kaybedecek olmanın

üzüntüsünün dışavurumudur. Dolayısıyla yazar bu üzüntüyü anlatma tekniğinden ziyade gösterme tekniğini kullanarak belirtmiş olur. Bu üzüntüyü paragraflar, sayfalar boyunca açıklamaz, ancak böyle uzun açıklamaların yerini tutacak denli çarpıcı örnek davranışları Peugeot 404'teki Mühendis'in kişiliğinde ortaya koyar.

Narla İncire Gazel'de *Çıkış* adlı bölümde anlatıcı Kerim, Narlar Kenti'nden otobüsle ayrılırken gideceği yerdeki yaşam düzeninden hiç de memnun değildir:

“Buradan ayrılacağız, biribirimizden ayrılacağız. Verdiğimiz aranın bitiminde, işin, ekmeğin, eylemlerle umutların, acılarıyla düşlerin gün gün sayıldığı yaşama yeniden geçtiğimizde sevgi de güneşten gölgeye geçecek. Saatlerin yükümlerin gölgesine. Ayrı ayrı evlerde. Yakın sayılsalar da.” (Karasu, 2016: 133-134)

Kerim ve Eren, Narlar Kenti'nden ayrılırken bir yangın çıkar ve etrafı kaplar, ilk anda gerçek gibi anlatılan ve tasvir edilen bu hadise aslında otobüste uykuya dalan Kerim'in günlük yaşamına ilişkin kaygı ve beklentilerinin izlerini taşıyan ve aksettiren bir rüyasıdır. Devamında rüyanın gerçek olmadığını yanındaki Eren'in parmağına dokunarak anlayan ve uykudan uyanıklık halindeki bilincine geçiş yapan Kerim şu değerlendirmeye yarar:

“Sonun, yıkımın, ölümün bile görkemli, gürültülü, tansıklı kurulduğu, çok anlamlı küçük bir yaşam... Gerçekten de, bu kadar mı gerektiriyoruz bu olağandışı? Biraz daha yatıp, biraz daha yeyip içip, biraz daha özgür davranması gerekli sayıp bir başka yerde her günkü yaşamı sürdürüren, tatil dediği perde arasını düşünerek biriktirdiklerini savuran kalp adamlarını küçümsemekte, yetingenliklerini sığ bulmakta haklı olduğumuza gerçekten inanabiliyor muyuz?” (Karasu, 2016: 138)

Tıpkı *Güney Otoyolu*'nda olduğu gibi burada da olağandışı bir yaşam söz konusudur. İki haftalık tatilin büyük bir olağandışılık olarak değerlendirilmesi, geri dönülen yaşam biçiminin ne denli sığ, sıradan ve sıkıcı olduğunu gösterir. Kitabın sonunda yer alan “Ön-rapor için birkaç not” başlığını taşıyan bölümde beş madde sıralanır. Arkeoloji ve beşerî coğrafya ile ilgili uzmanların hazırladığı bir rapor olarak değerlendirilmeye uygun olan bu metinde eski Narlar Kenti'ne ilişkin bilgiler ve değerlendirmeler anlatılmamaktadır. Buradaki değerlendirmeler, gelecekte şimdiki zamana yönelik bir bakış ve değerlendirmeyi dikkatlere sunmaktadır. Buna göre anlatıcı Kerim'in tatillerini yaptığı Narlar Kenti'nde bir gün yaşam bitecek ve kalıntılar ilerideki uzak bir gelecekte tıpkı antik kentin kalıntılarına Kerim ve diğerlerinin yaptığı gibi bir bakış açısıyla yaklaşılacak ve bu tatil yöresi ile ilgili bir değerlendirme niteliğindeki ilgili yazı ortaya çıkacaktır. Bu açıdan bakıldığında *Narla İncire Gazel*'de ayrılık, bir yangın rüyası, akabinde de gelecekte günümüze sarkan bir rapor şeklinde olmak üzere çok geniş ölçeklerde yankısını bulur, bu da anlatıcının yaşadığı ayrılık sarsıntısının şiddetini ortaya koyar.

SONUÇ

Güney Otoyolu ve *Narla İncire Gazel* adlı eserlerde, bireyin modern kent hayatında kendine biçilmiş yaşama düzeninin dışında geçici de olsa yeni yaşama düzenlerine yönelik özlemi dile getirilir. Her iki eserde de merkezî kahramanlar, Peugeot 404'teki Mühendis ve Kerim, bir süreliğine yeni bir çevrenin ve farklı paradigmanın olduğu bir yaşama düzeninde birer özne olarak yer alırlar. Ancak sonrasında varış yeri, kendilerini adeta nesneleştiren eski yaşama düzeni olan dönüş yolculuğuna çıkmaktan da kurtulamazlar. Dolayısıyla her iki eser de bireyin yaşam içindeki değeri ve anlamı, sahip olduğu imkânları ve içine girdiği çıkmazlardan kurtulma çabası bağlamında okuru tekrar düşünmeye ve sorgulamaya yöneltmektedir. Aynı zamanda bu iki eser, bireyin, modern yaşamın farklı kültür ve coğrafyalarda da olsa çevresini kuşatan sınırlardan kurtulma isteğini açık bir şekilde dillendirmektedir.

KAYNAKÇA:

Karasu, B. (2002). Halûk'a Mektuplar, (Haz. H. Aker), Devin Yayınları, İstanbul.

Karasu, B. (2016). *Narla İncire Gazel*, Metis Yayınları, 6 bs. İstanbul.

İleri, C. (2007). *Yazımın da Yıltılıverdiği Yer*, Metis Yayınları, İstanbul.

Cortazar, J. (1998). *Güney Otoyolu*, (Çev. Gülin Dalaman), Gendaş, İstanbul.